

УДК 338.2:351

DOI <https://doi.org/10.32851/tnv-pub.2021.4.15>

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ

Литовченко В.В. – аспірант

Міжрегіональної академії управління персоналом

ORCID: 0000-0002-5453-7394

Пустовойт Є.О. – аспірант

Міжрегіональної академії управління персоналом

ORCID: 0000-0003-2998-9660

Визначено, що публічне управління, як вищий тип управлінської діяльності, є вплив суб'єкта на суспільні відносини з метою їх упорядкування, вдосконалення та розвитку, збереження їх якісної специфіки. Управління «є властивість будь-якого суспільства, що впливає з його системної природи, суспільного характеру праці, необхідності спілкування людей у процесі праці та життя, обміну продуктами, їхньої матеріальної та духовної діяльності». Специфіка теорії публічного управління у тому, що «як об'єкту тут виступає діяльність самих суб'єктів пізнання. Тобто самі люди є суб'єктами пізнання, і реальними дійовими особами. Крім цього, об'єктом пізнання стає також взаємодія між об'єктом та суб'єктом пізнання». Інакше висловлюючись, на відміну інших наук у самому об'єкті теорії соціального управління присутній і сам суб'єкт соціального пізнання.

Зазначено, що для будь-якої соціальної науки, яка вивчає суспільство, важливо чітко окреслити предмет дослідження соціальної дійсності. Автор згоден з широко поширеною в суспільствознавстві думкою про те, що «предметом науки є зафіксовані в досвіді та включені в процес пізнавальної діяльності сторони, властивості та відносини об'єктів, що досліджуються з певною метою в конкретних умовах та обставинах. Іншими словами, це те, що ця наука досліджує в даному об'єкті, вся та сукупність фактів, явищ, процесів, які вона покликана вивчати в ньому». Соціальна система, як штучно створена цілісність, має певну мету існування. Точніше кажучи, цілепокладання перетворює соціальну систему на соціальну організацію, яка має свою внутрішню та зовнішню специфіку та логіку розвитку, певний комплекс взаємопов'язаних характеристик та елементів. Важливо відзначити, що кількість елементів залишається у цій формулі відкритим для продовження та уточнення відповідно до специфіки соціальної організації. Процес формування та розвитку соціальних організацій у межах певних територіальних масивів, у яких протікає вся життєдіяльність місцевого співтовариства, є складний і неоднозначний чинник соціально-економічного розвитку.

Ключові слова: публічне управління, розвиток регіону, суспільні відносини, розвиток соціальних організацій, життєдіяльність місцевого співтовариства, чинник соціально-економічного розвитку.

Litovchenko V.V., Pustovoyt Ye.O. Theoretical aspects of public management of social development of the region

It is determined that public administration, as the highest type of management activity, is the influence of the subject on public relations in order to streamline, improve and develop, preserve their qualitative specificity. Management "is a property of any society, arising from its systemic nature, the social nature of work, the need for communication between people in the process of work and life, exchange of products, their material and spiritual activities." The specificity of the theory of public administration is that "as an object here is the activity of the subjects of knowledge. That is, people themselves are the subjects of knowledge, and real actors. In addition, the object of knowledge is also the interaction between the object and the subject of knowledge. In other words, in contrast to other sciences in the very object of the theory of social management is present and the subject of social cognition.

It is noted that for any social science that studies society, it is important to clearly define the subject of study of social reality. The author agrees with the widespread opinion in social science that "the subject of science is fixed in experience and included in the process of cognitive activity parties, properties and relationships of objects studied for a particular purpose in these

conditions and circumstances. In other words, this is what this science investigates in this object, the whole set of facts, phenomena, processes that it is called to study in it. The social system, as an artificially created whole, has a purpose. More precisely, goal-setting transforms the social system into a social organization that has its own internal and external specifics and logic of development, a certain set of interrelated characteristics and elements. It is important to note that the number of elements in this formula remains open for continuation and clarification in accordance with the specifics of social organization. The process of formation and development of social organizations within certain territorial arrays, in which all the life of the local community takes place, is a complex and ambiguous factor of socio-economic development.

Key words: public administration, development of the region, public relations, development of social organizations, life of the local community, factor of socio-economic development.

Постановка проблеми. Категорія «управління» належить до розряду універсальних понять, що використовуються у всіх суспільних та природничих науках. Теоретичний загальносистемний підхід у науковому пізнанні навколишнього світу дозволяє вичленувати загальне та особливе у її застосуванні при аналізі різноманітних матеріальних та духовних об'єктів об'єктивної реальності.

Причиною, що спонукає мотивом і способом пізнання є людський розум. Будь-яка пізнавальна активність конкретної людини завжди має суб'єктивний конкретно-історичний відбиток, що стосується управління соціальними системами (організаціями).

Однак, існує і відносно об'єктивна складова пізнання соціального буття, об'єктивна реальність, дана людині у відчуттях, соціум з його складними взаєминами, конкретний індивід з його певною роллю у різноманітних соціальних взаємодіях. Дисертант поділяє такий науковий підхід більшості вчених-суспільствознавців.

Для обґрунтування такої позиції необхідно визначитися з основними засадами дослідження теоретичних засад управління, що виходять із базових положень загальноуправлінської науки – кібернетики. Вона є філософією всіх управлінських дисциплін і виступає у ролі методології системного дослідження управлінських процесів та явищ.

Кібернетика може бути визначена як теоретична наукова система, що досліджує загальні закони управління та виходить із головного постулату-посилки – «управління притаманне всім системам об'єктивного світу». Головне призначення, місія управління, полягає у збереженні та підтримці в урівноваженому працездатному стані системоутворювальних базових елементів єдиного цілого (системи) шляхом упорядкування взаємин між ними.

Кібернетичні побудови, методи та способи наукового пізнання носять об'єктивно-суб'єктивну єдність. Так, наприклад, соціальне управління, зокрема, економічна його складова, має об'єктивно-стихийне самоупорядкування і суб'єктивно-свідоме регулювання конкретно історичних економічних відносин. У ринковій господарській системі цей дуалізм управління проявляється дуже наочно. З одного боку, ринок керується щодо стихійними об'єктивними законами ринкової саморегуляції, в основі яких лежить система ціноутворення на основі коливальних процесів урегулювання конкурентного попиту та пропозиції в умовах обмеженості економічних ресурсів. Економічні недоліки та соціальні недоліки та несправедливості ринкової організації господарської практики людське суспільство прагнути мінімізувати (підправити), використовуючи механізми державно-публічного регулювання стихійних господарських процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні праці Б.М. Данилишина, А.В. Степаненка, С.В. Хлобистова заклали основи для природної та техногенної безпеки, яка є основною віхою в концепції сталого розвитку регіону. Публічне управління стратегічного розвитку регіону здійснювали науковці

А.Л. Мельничук, Л.Г. Руденко, А.А. Салтовець, О.М. Глуценко, О.О. Іщук, М.А. Сафронов, В.В. Фурьяв, А.В. Орещенко, Л.В. Мельник та інші вчені.

Мета дослідження. Метою проведеного в поданій статті дослідження є виявлення особливості публічного управління стратегічним розвитком регіону.

Виклад основного матеріалу. Соціальне управління, як вищий тип управлінської діяльності, є вплив суб'єкта на суспільні відносини з метою їх упорядкування, вдосконалення та розвитку, збереження їх якісної специфіки.

Управління «є властивість будь-якого суспільства, що впливає з його системної природи, суспільного характеру праці, необхідності спілкування людей у процесі праці та життя, обміну продуктами, їхньої матеріальної та духовної діяльності» [2].

Специфіка теорії соціального управління у тому, що «як об'єкту тут виступає діяльність самих суб'єктів пізнання. Тобто самі люди є суб'єктами пізнання, і реальними дійовими особами. Крім цього, об'єктом пізнання стає також взаємодія між об'єктом та суб'єктом пізнання». Інакше висловлюючись, на відміну інших наук у самому об'єкті теорії соціального управління присутній і сам суб'єкт соціального пізнання.

Для будь-якої соціальної науки, яка вивчає суспільство, важливо чітко окреслити предмет дослідження соціальної дійсності. Автор згоден з широко поширеною в суспільствознавстві думкою про те, що «предметом науки є зафіксовані в досвіді та включені в процес пізнавальної діяльності сторони, властивості та відносини об'єктів, що досліджуються з певною метою у конкретних умовах та обставинах. Іншими словами, це те, що ця наука досліджує в даному об'єкті, вся та сукупність фактів, явищ, процесів, які вона покликана вивчати в ньому».

Застосовуючи це загальнонаукове постулатне твердження за аксіому, можна стверджувати, що в теорії соціального управління предметом інтересу вчених є закономірності впорядкування всього спектра соціальних відносин.

У руслі поставлених у запровадженні дисертації цілей і завдань предметом теоретичного пошуку цього дослідження у межах теорії соціального управління виступають конкретні методи та способи врегулювання соціально-економічних відносин у межах місцевого співтовариства у системі регіональних господарських взаємозв'язків.

Предмет дослідження піддається впливу як «чисто» економічних, так і безлічі інших чинників соціальної дійсності. На нього впливають історично сформовані у конкретному територіальному соціумі уявлення про специфіку, роль і місце суб'єкта та об'єкта управлінських відносин; соціальні очікування та стереотипи проявів в управлінських діях; співвідношення та поєднання теоретичного та повсякденного свідомості в аналізі та оцінці управлінських ситуацій; об'єктивні та особистісно-суб'єктивні погляди керованих та керівників про закономірності взаємних відносин; політичний та духовно-моральний менталітет; динаміка внутрішніх та зовнішніх змінних [1, с. 89].

Загалом, іманентна природа теорії соціального управління полягає у вивченні та узагальненні основних закономірностей упорядкування суспільних відносин, а також у виробленні практичних рекомендацій для суб'єкта та об'єкта управління з питань збереження та підвищення ефективності системних взаємодій.

Можна повністю погодитися з думкою про те, що формування понять – складний психологічний процес, що починається з утворення найпростіших форм пізнання – відчуттів і протікає часто за схемою:

«відчуття – сприйняття – уявлення – поняття».

Виробляючи категоріальний апарат теорія соціального управління відображає в ньому досліджувані процеси та явища, обґрунтовує характерні суттєві та несуттєві, атрибутивні та релятивні відмітні ознаки наукових понять.

Теорія соціального управління активно напрацьовує, розширює та поглиблює свій понятійний глосарій. Усі категорії умовно можна розбити на три великі групи: загальні для всього суспільствознавства категорії (соціум, держава, потреби, стради, особистість, ресурси, економічний продукт, соціальні відносини та ін.); спеціальні управлінські категорії (система управління, управлінські функції, комунікації, управлінські рішення, методи та принципи управління, управлінський цикл, стиль управління, управління персоналом, стратегія та тактика управління, особиста тектологія та ін.); категорії управління в окремих сферах життєдіяльності суспільства (в економіці, політиці, соціальній сфері, у сфері духовного життя)

Досить прозора система наукових понять дає теорії соціального управління великі можливості дослідження суспільних процесів та механізмів упорядкування відносин між окремими людьми та цілими соціальними групами. Вона є загальною методологічною основою для всіх конкретних приватних напрямків в управлінській думці.

Теорія управління є основою методології дослідження процесів регіонального та місцевого управління. Системний аналіз займає центральне місце у теорії управління серед інших методів наукового пізнання соціальної реальності.

У свою чергу, теорія соціального управління базується на загальних законах усієї науки кібернетики, що розглядає процес управління у будь-яких матеріальних та ідеальних системах. З кібернетичної точки зору об'єктом усвідомленого управління або об'єктивного самоврядування є «система взагалі», що є різноманітністю взаємопов'язаних об'єктів будь-якої природи – біологічних, технічних, економічних, соціальних, політичних, адміністративних та інших, званих елементами системи, здатних сприймати, запам'ятовувати та переробляти інформацію, а також обмінюватися їй [4, с. 219].

У науці існує безліч підходів до виявлення сутності систем, вони мають право існування.

Соціальна система як штучно створена цілісність має певну мету існування. Точніше кажучи, цілепокладання перетворює соціальну систему на соціальну організацію, яка має свою внутрішню та зовнішню специфіку та логіку розвитку, певний комплекс взаємопов'язаних характеристик та елементів [3, с. 21].

Важливо відзначити, що кількість елементів залишається у цій формулі відкритим для продовження та уточнення відповідно до специфіки соціальної організації.

Процес формування та розвитку соціальних організацій у межах певних територіальних масивів, у яких протікає вся життєдіяльність місцевого співтовариства, є складний і неоднозначний чинник соціально-економічного розвитку [5, с. 59].

Висновки. Штучно створена інституційна побудова територіальної спільноти, яка покликана реалізовувати важливі соціальні функції на загальне благо. У цьому сенсі йдеться про систему органів територіальної влади та управління, покликани обслуговувати населення конкретної території.

Територіальне співтовариство як соціально-економічна та політична організація громадян. Іншими словами, це мешканці певної території, які для досягнення спільної мети – організації свого спільного проживання та всієї сукупності життєдіяльності об'єдналися у деяку керовану соціальну систему.

Територіальна організація розглядається із позиції діяльності суб'єкта управління. У разі розглядається функціональна сторона соціально-економічної активності політичних інститутів від координаційних, комунікативних і розподільних до приватних конкретних ситуативно-персональних підходів у практиці управлінської діяльності.

Розгляд територіальної організації передбачає характеристику якісної впорядкованості та ієрархічної структурованості її елементів (субсистем). У цьому сенсі під організацією слід розуміти деяку структурну побудову, що має систему прямих та зворотних зв'язків, а також механізм з'єднання елементів системи у стійку цілісність. У такому відношенні необхідно розглядати регіон як структуровану побудову місцевих утворень, що становлять територіальне ціле. Таким чином, структурована організація місцевих утворень є атрибутивною характеристикою властивостей регіональної системи.

Територіальна організація як цільова система передбачає координоване об'єднання громадян. У цьому підході акцент робиться самоврядування громадянського суспільства, на самоупорядкованість регіональних субсистем, з їхньої самоорганізацію. Причому ця самоорганізація носить не політичний, а соціально-економічний, соціокультурний та організаційно-побутовий характер.

Отже, застосовуючи системний підхід, пропонується інтегрований погляд на проблему визначення категорії «соціально-територіальна організація». Що стосується предмету дисертаційного дослідження це необхідність постановки на чолі роботи принципу цілісності територіальної організації та комплексності наукового аналізу регіональної соціально-економічної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Геєць В.М. Моделирование економічної безпеки: держава, регіон, підприємство. Харків : ВД «Інжек», 2006. 240 с.
2. Губський Б.В. Пріоритети забезпечення економічної безпеки в контексті глобалізації української економіки. *Національна програма забезпечення економічної безпеки в контексті стратегії соціально-економічного розвитку України* : Матеріали Круглого столу / відп. ред. С.І. Пирожков, Б.В. Губський, А.І. Сухоруков. Київ : Національний інститут українсько-російських відносин при Раді національної безпеки і оборони України, 2001. С. 121.
3. Давыдова Н.С., Тимофеева О.И. Устойчивое развитие города. Вопросы разработки стратегии. *Муниципальная экономика*. 2000. С. 18–23.
4. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування : монографія / Л.С. Шевченко, О.А. Гриценко, С.М. Макуха та ін. / за ред. докт. екон. наук, проф. Л.С. Шевченко. Харків : Право, 2009. 312 с.
5. Жаліло Я.А. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика : монографія. Київ : НІСД, 2003. 487 с.

REFERENCES:

1. Heiets' V.M. (2006) *Modeliuvannia ekonomichnoi bezpeky: derzhava, rehion, pidpriemstvo* [Modeling of economic security: state, region, enterprise]. Kharkiv: VD "Inzhek" (in Ukrainian).
2. Hubs'kyj B.V. (2001) *Priorytety zabezpechennja ekonomichnoji bezpeky v konteksti globalizaciji ukrajinskoji ekonomiky* [Priorities for ensuring economic security in the context of globalization of the Ukrainian economy]. National Program for Ensuring Economic Security in the Context of the Strategy of SocioEconomic Development of Ukraine", *Materialy Kruhloho stolu* [Proceedings of the Round Table], National Institute of Ukrainian-Russian Relations under the National Security and Defense Council of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

3. Davydova N.S., Tymofeeva O.Y. (2000) Ustojchivoe razvytye ghoroda. Voprosy razrabotky strategyy. [Sustainable development of the city. Strategy development issues]. *Munytsypal'naia ekonomyka*, pp. 18–23.

4. Shevchenko S., Hrytsenko O., Makukha S. (2009) *Ekonomichna bezpeka derzhavy: sutnist' ta napriamy formuvannia* [Economic security of the state: essence and directions of formation] Kharkiv: Pravo (in Ukrainian).

5. Zhalilo Ya.A. (2003) *Ekonomichna stratehiia derzhavy: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Economic strategy of the state: theory, methodology, practice]. Kyiv: NISD (in Ukrainian).